

*Сопрун Володимир Володимирович,
здобувач ступеня «Доктор філософії»*

Донецького національного університету імені Василя Стуса

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Стаття присвячена дослідженню механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності як засобу впливу на зміцнення господарського правопорядку. За допомогою загальнонаукових методів з'ясовано поняття та сутність господарського правового правопорядку, механізму правового регулювання та його елементів. Проаналізовано елементи механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності та їх вплив на правопорядок загалом. Зокрема, виділено ці елементи залежно від їх кількості та обов'язковості. Проведено дослідження норм права та нормативно-правових актів, в які ці норми об'єднані, як елементи механізму правового регулювання відносин, юридичного факту, право-відносин у сфері промислової власності, актів реалізації права, актів правозастосовної діяльності та їх вплив на встановлення і зміцнення господарського правопорядку. Надано оцінку проєкту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на 2020–2025 роки. Запропоновано визначення поняття механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності. Підсумовано, що механізм правового регулювання відносин промислової власності може виступати засобом утвердження господарського правопорядку, та запропоновано заходи, що сприятимуть посиленню законності у цій сфері, захисту прав і свобод учасників відносин, застосування визначеної законодавством відповідальності, розвитку інновацій у промисловості та забезпеченню правопорядку загалом.

***Ключові слова:** господарський правопорядок, механізм правового регулювання, правове регулювання, промислова власність, інтелектуальна власність, суб'єкт господарювання.*

Постановка проблеми. Подання Президентом України 28.02.2022 р. заявки на членство України в Європейському Союзі (далі – ЄС) засвідчило намір нашої держави приєднатися до європейських цінностей. Однією з переваг вступу України до ЄС є доступ вітчизняних суб'єктів господарювання до величезного ринку з понад п'ятисот мільйонним населенням. Водночас майбутній доступ до ринку ЄС зобов'язує Україну провести низку важливих євроінтеграційних процесів та заходів, зокрема і щодо урегулювання відносин інтелектуальної власності. Розвитку національної економіки за інноваційною моделлю, яка ґрунтується на інтелектуальних новаціях, сприятимуть прогресивні техніко-технологічні зрушення у сфері промисловості, які залежать, зокрема, від дієвого правового регулювання відносин, які пов'язані зі створенням, використанням, захистом прав на об'єкти промислової власності. Тому актуальним є дослідження і вдосконалення механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності, що сприятиме активізації і захисту інноваційних перетворень, зміцненню господарського правового порядку у сфері промислової власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми дослідження. У національній юридичній доктрині широка проблематика правового регулювання промислової власності досліджувалась у наукових працях багатьох авторів, серед яких І. Ф. Коваль, Т. В. Ярошевська, О. П. Орлюк, М. Ю. Потоцький, О. С. Яворська, І. Є. Якубівський та ін. Водночас зміст механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності і його вплив на господарський правовий порядок як засіб його зміцнення досліджено недостатньо. Розробка цього поняття дасть змогу встановити, чи дійсно механізм правового регулювання здатний посилити господарський правопорядок у відносинах промислової власності, та які заходи для цього мають бути вжиті.

Метою дослідження є з'ясування змісту механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності і його значення як засобу встановлення і зміцнення господарського правопорядку.

Виклад основного матеріалу. Загально визнано, що одним із основних елементів правової системи кожної демократичної держави, зокрема й України, є правовий порядок. Належне правове забезпечення правопорядку гарантує в державі реалізацію фізичними та юридичними особами їхніх прав і свобод, а також захищає їх від порушень.

Чинне українське законодавство не визначає поняття господарського правопорядку, утім цей термін використовується у нормах Господарського кодексу України [1], зокрема у ст. 5 «Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання» та ч. 2 ст. 216 «Господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин».

Вітчизняними науковцями (Г. Л. Знаменський [2], В. С. Мілаш [3], Г. В. Попов [4] тощо) досліджувалось питання сутності та змісту господарського правопорядку. Опрацювання результатів їх досліджень засвідчує, що господарський правовий порядок підлягає розумінню як у широкому, так і вузькому змісті залежно від співвідношення впливу державного методу регулювання та правомірної поведінки суб'єктів господарювання на його забезпечення [5, с. 482–483]. Найбільш повне його визначення надано Г. Л. Знаменським, згідно з яким «суспільний господарський порядок – панівний в суспільстві уклад матеріального виробництва, заснований на положеннях Конституції, нормах права, моральних принципах, ділових правилах і звичаях, схвалених вищою законодавчою владою в стратегічних економічних рішеннях, що забезпечує гармонізацію приватних і публічних інтересів, що створюють партнерські і добропорядні взаємовідносини в господарюванні» [2].

Ефективність правового порядку, зокрема у сфері господарських (економічних) відносин, залежить від дієвого механізму правового регулювання відповідних відносин. У вітчизняній науковій спільноті наявна низка висновків щодо

визначення поняття, сутності та елементів механізму правового регулювання. Зокрема, на думку П. М. Рабіновича «механізм правового регулювання – це система всіх державно-правових (юридичних) засобів, за допомогою яких держава здійснює владний вплив на суспільні відносини» [6, с. 168]. Більш деталізовано поняття механізму правового регулювання визначає Т. І. Тарахонич. Зокрема, «механізм правового регулювання – це сукупність (система) правових засобів, способів та форм, за допомогою яких забезпечується впорядкування суспільних відносин, задоволення інтересів суб'єктів права, встановлення правопорядку в суспільстві, вирішення конфліктів, досягнення соціального компромісу в правовій сфері» [7, с. 15].

Аналіз праць сучасних науковців, у яких досліджено елементи механізму правового регулювання, дає змогу виділити ці елементи залежно від їх кількості та обов'язковості. Так, Л. Л. Лепех зазначає, що традиційно структура механізму правового регулювання містить такі елементи: норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації права, правозастосовні акти [8, с. 90]. Зі свого боку, О. М. Куракін до елементів механізму правового регулювання у широкому змісті відносить більш широке коло, а саме: норму права, нормативно-правовий акт, юридичний факт, правові відносини, тлумачення права, реалізацію права, законність, правосвідомість, правову культуру, правомірну поведінку, протиправну поведінку, юридичну відповідальність [9, с. 47]. Віднесення деяких зі вказаних понять саме до правових засобів регулювання відносин (зокрема законність, правосвідомість) або виділення правомірної, протиправної поведінки окремо від юридичного факту видається дискусійним, проте це питання виходить за межі дослідження.

У цьому дослідженні використовуватиметься більш традиційний підхід до елементного складу механізму правового регулювання, до якого включено норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації права та акти правозастосовної діяльності, адже саме ці елементи складають базу регулятивної функції права.

Аналізуючи норми права та нормативно-правові акти, в які ці норми об'єднані, як елементи механізму правового регулювання відносин інтелектуальної, зокрема промислової власності, варто звернути увагу на те, що результати промислової діяльності мають особливе значення для ефективного функціонування національної економіки та сприяють її розвитку. В умовах сучасного світу кожна економічно розвинута держава має ефективно функціонуючу систему правової охорони промислової власності. Враховуючи обраний проєвропейський напрям розвитку економіки, наша держава почала вживати заходів щодо посилення режиму законності у відносинах промислової власності. Розроблено проєкт Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на

2020–2025 роки [10]. Вказана стратегія формує єдиний підхід до політики держави у сфері інтелектуальної власності, яка у поєднанні із судовою і правовою реформою має забезпечити дієве регулювання відносин у цій сфері.

Згідно з позицією Кабінету Міністрів України Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності є принципово новим, сучасним документом, який після схвалення визначатиме головні кроки України в напрямі розбудови ефективної системи захисту прав у сфері інтелектуальної власності на довгострокову перспективу. Держава має сприяти суттєвому скороченню часу від моменту виявлення правопорушення, встановлення розміру завданих збитків до застосування санкцій або винесення вироку. Важливість Стратегії полягає в посиленні інституційної здатності нашої країни генерувати економічно ціннісні активи інтелектуальної власності [11]. З-поміж іншого, Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності передбачає адаптацію законодавства України про інтелектуальну власність до права Європейського Союзу. Проте наразі зазначений проект Стратегії не затверджено, що стримує досягнення заявлених у ній цілей.

Основоположним нормативно-правовим джерелом права у сфері промислової власності є Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 [12]. Саме цим документом юридично закріплено термін «промислова власність» та визначено особливості регулювання відносин у цій сфері. Ця конвенція набула чинності в Україні 25.12.1991 через її ратифікацію.

В українському законодавстві термін «промислова власність» зустрічається лише в окремих нормативно-правових актах, зокрема в Законі України «Про наукову і науково-технічну експертизу» та Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затвердженому Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. У чинних редакціях Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України та профільюючих (спеціальних) законах, які регулюють відносини у сфері промислової власності, термін «промислової власності» не вживається.

Водночас, як слушно зазначає І. Є. Якубівський, «вживання терміна «промислова власність» вважається цілком допустимим з огляду на його закріплення у Паризькій конвенції, яка й донині залишається одним із наріжних каменів сучасної системи міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності та є частиною національного законодавства нашої держави» [13, с. 105–106].

Фахівці дають критичну оцінку якості нормативно-правових актів з питань інтелектуальної, зокрема і промислової власності. Як вказує О. П. Орлюк, «законодавству з інтелектуальної власності можна надати ще одну характеристику – суперечливість. Насамперед це стосується наявності Цивільного кодексу України та спеціальних законів, що регулюють сферу інтелектуальної власнос-

ті, які й досі не приведені між собою у відповідність. Це стосується й багатьох інших галузевих законів, у яких щонайменше понятійний апарат суттєво різниться, а також Кримінального кодексу України, Господарського кодексу України, бюджетного і податкового кодексів, бухгалтерського законодавства тощо. Усе це породжує наявність спорів, які нерідко передаються на вирішення до судових органів з метою захисту порушених прав інтелектуальної власності» [14, с. 17].

Як слушно зазначають І. Ф. Коваль, К. В. Оверковський: «на сьогодні існує необхідність істотного вдосконалення правового забезпечення зазначених відносин для запровадження на практиці ефективного дієвого механізму введення прав промислової власності в господарський оборот» [15, с. 6].

На думку Г. В. Довгань, «аналіз процесу становлення законодавства незалежної України у сфері інтелектуальної власності свідчить те, що попри щорічні доповнення, суттєвих змін у правовому регулюванні відносин у сфері права інтелектуальної власності як таких не відбувається, особливо щодо судового захисту» [16, с. 10–11].

Варто погодитись і з позицією Т. В. Ярошевської, згідно з якою «в цілому законодавство України в сфері промислової власності відповідає міжнародним стандартам та вимогам ринкової економіки. Однією з основних умов інтеграції України до міжнародного співтовариства як рівноправного суб'єкта є відповідність норм національного законодавства загальноприйнятим міжнародним вимогам» [17, с. 291].

Упродовж останніх чотирьох років Верховною Радою України прийнято Закони України «Про правову охорону географічних зазначень», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», «Про авторське право і суміжні права», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства», «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав» тощо.

З огляду на викладене, позитивні зрушення у вдосконаленні національного законодавства у сфері відносин промислової власності та їх відповідність законодавству Європейського Союзу посилюватиме законність у цій сфері, що впливатиме на зміцнення господарського правопорядку загалом.

Аналізуючи юридичний факт як обов'язковий елемент механізму правового регулювання відносин, доречно звернути увагу на думку М. Д. Пленюк, А. В. Коструби, згідно з якою «правові норми не можуть реалізовуватися без

юридичних фактів, а тому і правовідносини не можуть виникати чи припинятися без юридичних фактів. Отже, весь механізм правового регулювання правовідносин втрачає свій сенс, оскільки не може діяти і виконувати основну свою мету – упорядкування суспільних відносин» [18, с. 53]. Як влучно зазначає В. Г. Красовська, «механізм правового регулювання є двигуном права, справедливості та законності, а юридичні факти є пальним для цього двигуна» [19, с. 83].

Доречно погодитись із цими думками щодо основоположної ролі юридичних фактів у системі елементів механізму правового регулювання відносин та його впливу на них. Водночас не всі юридичні факти можуть з користю впливати на стан законності в конкретних відносинах. Це пояснюється тим, що юридичні факти залежно від їх відповідності приписам юридичних норм поділяються на правомірні та неправомірні [6, с. 136]. Злочини, проступки, правопорушення належать до неправомірних юридичних фактів, адже їх вплив порушує вимоги законодавства та права, свободи учасників правовідносин. Правомірні юридичні факти, які відповідно до норм чинного законодавства породжують, змінюють або припиняють відносини у сфері промислової власності, сприятимуть додержанню господарського правопорядку.

Аналіз механізму правового регулювання відносин у сфері промислової власності потребує аналізу сутності цих правовідносин – наступного елементу досліджуваного механізму та їх видів. Відносини у сфері промислової власності є різновидом відносин інтелектуальної власності. Останні становлять суспільні відносини, які складаються у зв'язку зі створенням і монопольним використанням уповноваженою особою охоронюваних результатів інтелектуальної діяльності, а також наданням такої можливості іншим заінтересованим особам [20, с. 9]. У відносинах у сфері промислової власності результатами інтелектуальної діяльності виступають об'єкти права промислової власності, а саме: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування та географічні зазначення.

І. Ф. Коваль виділяє такі види відносин інтелектуальної власності: 1) пов'язані зі створенням результатів інтелектуальної (творчої) діяльності; 2) щодо набуття (оформлення) прав на результати інтелектуальної власності; 3) щодо використання об'єктів інтелектуальної власності; 4) щодо розпорядження правами на об'єкти інтелектуальної власності; 5) щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності [20, с. 10]. Цей поділ є найбільш повним і обґрунтованим і може бути покладений в основу цього дослідження.

Будь-які правовідносини в механізмі правового регулювання утворюють певну систему, і лише так вони забезпечують переведення загальних норм права в суб'єктивні юридичні права і суб'єктивні юридичні обов'язки, повноваження і юридичну відповідальність для конкретних осіб, дозволяють досягти вико-

нання їх волі, задоволення інтересів [21, с. 501]. Розуміння правовідносин як нормативної моделі суспільних відносин, урегульованих нормами права або договором, дає змогу віднести їх до елементів механізму правового регулювання, адже нормативна модель суспільних відносин, що входить до предмета правового регулювання може виступати засобом правового регулювання. Суб'єкти ж права можуть і повинні орієнтуватися на цю модель, коли стають учасниками суспільних відносин, що входять до предмета правового регулювання [8, с. 93].

Отже, нормативна модель відносин промислової власності може виступати засобом правового регулювання відносин між суб'єктами господарювання щодо створення об'єктів промислової власності, набуття (оформлення) прав на них, їх використання та розпорядження ними, а також при захисті прав, що може сприяти забезпеченню правопорядку у цій сфері. Водночас лише наявність нормативної моделі суспільних відносин не може гарантувати додержання законності, адже ключовим фактором є фактична поведінка учасників правовідносин, яка відповідає такому елементу механізму правового регулювання, як от «акти реалізації права». Якщо поведінка суб'єктів реальних відносин буде відповідати такій нормативній моделі, це буде зміцнювати правопорядок. Якщо ні, законодавець має досліджувати цей стан і або змінювати закріплену в праві модель відповідно до інтересів суб'єктів та держави, або передбачати механізм застосування юридичної відповідальності до порушників.

Акти безпосередньої реалізації прав і обов'язків представлені фактичною поведінкою суб'єктів правовідносин, пов'язаною зі здійсненням (реалізацією) своїх прав і обов'язків [21, с. 501]. Саме акти реалізації прав і обов'язків дають можливість кожному учаснику правовідносин, зокрема і у сфері промислової власності, фактично використати надані права та за необхідності виконати покладені обов'язки.

Особливою формою реалізації права є правозастосування. Її своєрідність полягає у тому, що вона здійснюється уповноваженими органами держави на основі конкретних юридичних фактів та правових норм. Регулювання суспільних відносин та захист прав їх учасників суб'єктами владних повноважень здійснюється саме у межах правозастосовчої діяльності, результатами якої є прийняття акту правозастосовної діяльності. У сфері промислової власності акти правозастосовної діяльності можуть прийматися органами виконавчої влади (Національний офіс інтелектуальної власності), правоохоронними та судовими органами.

Взяті зобов'язання перед Європейським Союзом та необхідність посилення ефективності судового захисту, зокрема і забезпечення спеціалізованого розгляду справ, посприяли створенню в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності. На думку К. Горбачової, В. Нежевело, І. Хайхан: «створення такого інституту в державі – важливий крок на шляху до захисту прав інтелек-

туальної власності, однак необхідним є його вдосконалення, інакше може мати місце зворотний ефект від таких заходів, який призведе до ще більшого порушення інтелектуальних прав громадян, адже наявні проблемні аспекти назви суду, розмежування компетенції судів, територіальна та інстанційна будова суду з питань інтелектуальної власності, відповідна професійна підготовка суддів тощо» [22, с. 97]. Як зазначають Ю. Канарик, В. Петлюк: «створення та діяльність Вищого суду з питань інтелектуальної власності допоможе уніфікувати судову практику розгляду спорів, адже наразі їх розглядають господарські суди та суди загальної юрисдикції. Також вдасться скоротити строки розгляду справ та залучити професіоналів у галузі інтелектуальної власності, що дозволить вирішувати справи якісно та ефективно» [23, с. 69].

Причиною того, що наразі Вищий суд з питань інтелектуальної власності фактично не функціонує, є відсутність повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, якою здійснюється добір кандидатів у судді. Упродовж 2023 року мають бути проведені активні дії щодо початку роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та відповідно завершення конкурсу на добір судді у Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Також потребує уваги те, що з серпня 2022 року розпочав роботу Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій, який є Національним органом інтелектуальної власності. Це державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визначена на національному рівні Кабінетом Міністрів України як така, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені цим Законом, іншими законами у сфері інтелектуальної власності, актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях [24].

Саме цей орган виноситиме акти правозастосовної діяльності щодо набуття прав на об'єкти промислової власності (видачі охоронних документів, реєстрації фактів передання прав тощо), вирішення спорів у цій сфері тощо.

Висновки. Узагальнюючи викладене, доцільно сформулювати визначення поняття механізму правового регулювання відносин промислової власності як системи правових засобів, способів та форм, за допомогою яких забезпечується впорядкування суспільних відносин, які складаються через створення, використання, розпорядження, захист прав на об'єкти промислової власності. Основними елементами цього механізму є: 1) норми права; 2) юридичні факти; 3) правовідносини; 4) акти реалізації права; 5) акти правозастосовної діяльності.

Механізм правового регулювання відносин промислової власності виступає засобом утвердження господарського правопорядку. Вдосконалення націо-

нального законодавства у цій сфері, його відповідність законодавству Європейського Союзу, додержання нормативної моделі відносин промислової власності їх суб'єктами, створення та повноцінне функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій сприятиме посиленню законності у цій сфері, захисту прав і свобод учасників відносин, застосування визначеної законодавством відповідальності, розвитку інновацій у промисловості та забезпеченню правопорядку загалом.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 24.04.2023).
2. Мамутов В. К., Знаменский Г. Л., Хахулин К. С. и др. Хозяйственное право: учебник. Киев. Юринком Интер. 2002. 912 с.
3. Мілаш В. С. Господарське право: навч. посіб. для підг. до іспитів. 5-те вид. Харків: Право, 2018. 338 с.
4. Попов Г., Гафинець О. Забезпечення органами прокуратури України законності у сфері господарських правовідносин. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 74–79.
5. Сопрун В. В. Поняття господарського правопорядку: правові засади. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. *Осінні юридичні читання – 2022: мат. наук.-практ. конф.* (Вінниця, 2022 р.). С. 478–483.
6. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. 9-те вид. Львів: Край, 2007. 192 с.
7. Тарахонич Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Держава і право*. 2010. Вип. 50. С. 12–18.
8. Лепех Л. Л. Соціальна та юридична ефективність механізму правового регулювання: дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.01. Київ, 2019. 231 с.
9. Куракін О. М. Структура механізму правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. 2015. Вип. 35(2). Т. 1. С. 46–49.
10. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020–2025 роки. 2019. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf> (дата звернення: 24.04.2023).
11. Рада з питань інтелектуальної власності презентувала концепцію Національної стратегії розвитку галузі. 2019. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rada-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-prezentovala-koncepciyu-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-galuzi> (дата звернення: 24.04.2023).
12. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 24.04.2023).
13. Якубівський І. Є. Право промислової власності та його об'єкти. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства*. 2021. № 56. С. 103–116.
14. Орлюк О. П. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи. *Право України*. 2011. № 3. С. 4–20.

15. Коваль І. Ф., Оверковський К. В. Введення прав промислової власності в господарський оборот: теорія, законодавство, практика: монографія. Київ: Норма права, 2022. 244 с.
16. Довгань Г. В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2009. 16 с.
17. Ярошевська Т. В. Поняття права промислової власності та його джерела. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. Вип. 23. Ч. І. Т. 1. 2013. С. 288–291.
18. Юридичні факти в доктрині приватного права України: монографія / М. Пленюк, А. Коструба. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 288 с.
19. Красовська В. Г. Механізм правового регулювання як система правових засобів. *Держава і право: зб. наук. пр. юрид. і політ. науки*. 2009. Вип. 43. С. 81–87.
20. Коваль І. Ф. Комерціалізація прав інтелектуальної власності: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 272 с.
21. Сканун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 651 с.
22. Горбачова К., Нежевело В., Хайхан І. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 2. С. 93–100.
23. Канарик Ю., Петлюк В. Актуальні питання створення вищого суду з питань інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 67–69.
24. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 № 3688-ХІІ. Дата оновлення: 20.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 02.05.2023).

References

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV. Data onovlennia: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (data zvernennia: 24.04.2023).
2. Mamutov, V. K., Znamenskii, G. L., Khakhulin, K. S. i dr. (2002). *Khoziaistvennoe pravo: uchebnyk*. Kiev. Iurinkom Inter.
3. Milash, V. S. (2018). *Hospodarske pravo: navch. posib. dlia pidh. do ispytiv*. 5-te vyd. Khar'kiv: Pravo.
4. Popov, H., Hafynets, O. (2013). Zabezpechennia orhanamy prokuratury Ukrainy zakonnosti u sferi hospodarskykh pravovidnosyn. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, (2), 74–79.
5. Soprun, V. V. (2022). Poniattia hospodarskoho pravoporiadku: pravovi zasady. Suchasni problemy zakonodavstva, praktyky yoho zastosuvannia ta yurydychnoi nauky. *Osinni yurydychni chytannia – 2022: mat. nauk.-prakt. konf. (Vinnytsia)*, 478–483.
6. Rabinovych, P. M. (2007). *Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy: navch. posib*. 9-te vyd. Lviv: Krai.
7. Tarakhonych, T. I. (2010). Mekhanizm dii prava, mekhanizm pravovoho rehuliuвання, mekhanizm realizatsii prava: osoblyvosti vzaiemodii. *Derzhava i pravo*, (vyp. 50), 12–18.
8. Lepekh, L. L. (2019). Sotsialna ta yurydychna efektyvnist mekhanizmu pravovoho rehuliuвання: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv.

9. Kurakin, O. M. (2015). Struktura mekhanizmu pravovoho rehuliuвання. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii pravo*, 35, 2(1), 46–49.
10. Natsionalna stratehiia rozvytku sfery intelektualnoi vlasnosti v Ukraini na period 2020–2025 roky (2019). URL: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf> (data zvernennia: 24.04.2023).
11. Rada z pytan intelektualnoi vlasnosti prezentovala kontseptsiiu Natsionalnoi stratehii rozvytku haluzi (2019). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rada-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-prezentovala-koncepciyu-natsionalnoyi-strategiyi-rozvitku-galuzi> (data zvernennia: 24.04.2023).
12. Paryzka konventsiiia pro okhoronu promyslovoi vlasnosti vid 20.03.1883 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (data zvernennia: 24.04.2023).
13. Yakubivskiy, I. Ie. (2021). Pravo promyslovoi vlasnosti ta yoho obiekty. *Aktualni problemy vdoshkonalennia chynnoho zakonodavstva* (56), 103–116.
14. Orliuk, O. P. (2011). Intelektualna vlasnist v Ukraini: dosvid, zakonodavstvo, problemy, perspektyvy. *Pravo Ukrainy*, (3), 4–20.
15. Koval, I. F., Overkovskiy, K. V. (2022). Vvedennia prav promyslovoi vlasnosti v hospodarskyyi oborot: teoriia, zakonodavstvo, praktyka: monohrafiia. Kyiv: Norma prava.
16. Dovhan, H. V. (2009). Stanovlennia ta rozvytok zakonodavstva Ukrainy pro intelektualnu vlasnist (istoryko-pravovyy aspekt): avtoref. kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Lviv.
17. Yaroshevska, T. V. (2013). Poniattia prava promyslovoi vlasnosti ta yoho dzherela. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii pravo*, 23, I(1), 288–291.
18. Pleniuk M., Kostruba A. (2018). Yurydychni fakty v doktryni pryvatnoho prava Ukrainy: monohrafiia / Kyiv: Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy.
19. Krasovska, V. H. (2009). Mekhanizm pravovoho rehuliuвання yak systema pravovykh zasobiv. *Derzhava i pravo: zb. nauk. pr. yuryd. i polit. nauky*, (43), 81–87.
20. Koval, I. F. (2018). Komertsializatsiia prav intelektualnoi vlasnosti: navch. posib. Kyiv: Yurinkom Inter.
21. Skanun, O. F. (2001). Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk. Kharkiv: Konsum.
22. Horbachova, K., Nezhevelo, V., Khaikhan, I. (2020). Natsionalna stratehiia rozvytku sfery intelektualnoi vlasnosti v Ukraini v konteksti zabezpechennia vykonannia mizhnarodnykh zobov'язan. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, (2), 93–100.
23. Kanaryk, Yu., Petliuk, V. (2017). Aktualni pytannia stvorennia vyshchoho sudu z pytan intelektualnoi vlasnosti. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (5), 67–69.
24. Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 № 3688-XII. Data onovlennia: 20.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (data zvernennia: 02.05.2023).

Soprun Volodymyr. The mechanism of legal regulation of industrial property relations as a means of strengthening economic law and order

The article is devoted to the study of the mechanism of legal regulation of relations in the field of industrial property as a means of influencing the strengthening of the economic legal order. In it, the author clarified the concept and essence of the economic legal order, the mechanism of legal regulation and its elements with the help of general scientific methods. The elements of the mechanism of legal regulation of relations in the field of industrial property and their impact on the legal order as a whole are analyzed. In particular, these elements are highlighted depending on their number and obligation. The author has conducted a study of legal norms and regulatory legal acts, in which these norms are combined as elements of the mechanism of legal regulation of relations, legal fact, legal relations in the field of industrial property, acts of implementation of

law, acts of law enforcement activities and their influence on the establishment and strengthening of the economic legal order. At the same time, an assessment of the project of the National Strategy for the Development of Intellectual Property for 2020–2025 was provided. The author proposed a definition of the concept of the mechanism of legal regulation of relations in the field of industrial property, according to which it is a system of legal means, methods and forms with the help of which the regulation of social relations is ensured, which are formed in connection with the creation, use, disposal, protection of rights to objects of industrial property. The main elements of this mechanism are: 1) legal norms; 2) legal facts; 3) legal relations; 4) acts of implementation of the right; 5) acts of law enforcement activity. It is summarized that the mechanism of legal regulation of industrial property relations can act as a means of establishing the economic legal order, and measures are proposed that will contribute to the strengthening of legality in this area, the protection of the rights and freedoms of the participants in the relationship, the application of the responsibility defined by the law, the development of innovations in industry and the provision of law and order in general.

Keywords: economic legal order, mechanism of legal regulation, legal regulation, industrial property, intellectual property, business entity.

УДК 346.5 (347.77)

DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.3.14

Ткачук Сергій Геннадійович,

здобувач ступеня «Доктор філософії»

Донецького національного університету імені Василя Стуса

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗНИЩЕННЯ КОНТРАФАКТНИХ ТОВАРІВ ПІД ЧАС МИТНОГО КОНТРОЛЮ

У статті розроблено й обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення правового регулювання знищення контрафактних товарів під час митного контролю у сфері обороту промислової власності. Розглядається питання знищення товарів, митне оформлення яких було призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності. Зазначено, на підставі якого законодавства здійснюється правове регулювання знищення товарів. Аналізуються випадки митного знищення товарів відповідно до статей 401 і 401-1 МК України (невеликих партій товарів, які перетинають митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях). Наводиться критика строків повідомлення учасників митного контролю та способу їх повідомлення. Внаслідок проведеного дослідження пропонується конкретизувати положення чинного МК України в частині надання повноважень на знищення власнику товарів або уповноваженій ним особі, можливість здійснення знищення підприємствами за межами зони діяльності митного органу, надання повноважень на знищення невеликих партій керівнику або заступнику митного органу з метою усунення підстав для зловживання.

Ключові слова: державний контроль, митний контроль, суб'єкт господарювання, контрафактний товар, знищення товарів.

Постановка проблеми. У сучасному світі проблема контрафакту стала однією з найбільш актуальних у сфері обороту прав промислової власності. Контрафактні товари, які незаконно виготовляються і розповсюджуються, не тільки завдають значних збитків правовласникам і загрожують інноваційному